

Zielony certyfikat

Jadwiga Dybulska

Na drodze do Zielonego Certyfikatu

Program „Zielony Certyfikat” jest inicjatywą edukacyjną, wspomagającą system oświatowy w Polsce w kształtowaniu postaw i podnoszeniu świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i całych społeczności skupionych wokół placówki oświatowej. Jego celem jest upowszechnianie idei zrównoważonego rozwoju. Uczestnictwo w programie inspirowane jest budowaniem przez placówki lokalnej Agendy 21, a utworzone wzorce stają się standardem działania placówek oświatowych.

Zielony Certyfikat jest dwustopniowym znakiem jakości pracy placówki oświatowej i zarządzania nią w obszarze zrównoważonego rozwoju i jego czterech aspektach: przyrodniczym, społecznym, kulturowym i ekonomicznym. Przyznawany jest placówkom, które spełnią określone wymagania. Ma charakter atestacyjny, a jednocześnie wspiera uczestniczące w nim placówki poprzez szkolenia i konsultacje.

Zielony Certyfikat I stopnia otrzymują placówki, które spełniają wymagania podstawowe oraz zrealizują wybrane przedsięwzięcie. O znak ten mogą się ubiegać

przedszkola i szkoły wszystkich typów oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze:

- dbające o jakość nauczania i wychowania w obszarze zrównoważonego rozwoju,
- podejmujące współpracę ze społecznością lokalną i uczestniczące w lokalnym rozwoju,
- inicjujące działania zmierzające do opracowania lokalnej strategii rozwoju zrównoważonego lub aktywnie uczestniczące w jej realizacji.

Zielony Certyfikat II stopnia otrzymują placówki, które posiadają Zielony Certyfikat I stopnia i kontynuując działania, przeobrażają się w lokalny ośrodek rozwoju zrównoważonego. Placówka postrzegana jest jako ośrodek, ale i element większej społeczności lokalnej. Ma to szczególne znaczenie w mniejszych miejscowościach, wsiach, gminach. Tam może stać się ośrodkiem integrującym społeczność, wspierającym kulturę, tradycję regionu i wykorzystującym mechanizmy ekonomiczne dla ochrony środowiska.

Dzięki prowadzonym działaniom i różnorodnym formom promocji Zielony Certyfikat jest znany i uznawany w Polsce i Europie. Liczba placówek ubiegających się o atestację stopniowo wzrasta

i powstaje sieć placówek – ośrodków zrównoważonego rozwoju. Jakość programu jest zapewniona dzięki spójnym kryteriom, zasadom i procedurom wypracowanym przez zespół kompetentnych i niezależnych ekspertów. Kompetencje zespołu eksperckiego gwarantują stały rozwój programu oparty na systemie zapewniania jakości. Procedury służą temu, żeby placówka sama potrafiła dokonać analizy własnych działań oraz wspomagają system jej wewnętrznej kontroli i autoewaluacji.

Poniższy artykuł jest próbą pokazania „Zielonego Certyfikatu”, nie od strony jego wymogów merytoryczno-formalnych, o których można przeczytać na stronie programu, ale próbą przedstawienia tego, co w praktyce powinna wiedzieć placówka, która zamierza ubiegać się o udział w programie.

Oto kilka przemyśleń dyrektora placówki, która jako jedna z pierwszych otrzymała ten znak jakości. Mam nadzieję, że pomogą one Państwu zarówno w podjęciu decyzji o przystąpieniu do programu, jak i pozwolą ominąć „pułapki i pola minowe”, związane z uczestnictwem w nim, a tym samym pomogą doskonalić jakość pracy Państwa placówki.

Każdy etap uczestnictwa w programie może przynieść nam korzyść, ale przy popełnieniu błędów lub nieuwadze może nie przynieść spodziewanych efektów, a nawet zniechęcić do działania. A więc zapraszam do Zielonego Certyfikatu.

**SAMOOCENA
PLACÓWKI**

Na początku jest gotowość do zrobienia czegoś nowego, ciekawego, co urozmaici naszą pracę, zajęcia z dziećmi, a może po prostu zaspokoi „pociąg” do doskonalenia. Napotykamy na informacje o Zielonym Certyfikacie i stwierdzamy „Tak, to jest to!”. Już w placówce utwierdzamy się, że znak jakości jest nam potrzebny do potwierdzenia i uznania naszych osiągnięć – przecież tyle robimy dla ochrony środowiska: segregujemy śmieci, uczestniczymy w akcji Sprzątania Świata, Dniu Ziemi, konkursach ekologicznych itp. Mamy duży dorobek w zakresie szeroko rozumianej edukacji ekologicznej. Owszem, nasze osiągnięcia są ważne, ale, aby nasza placówka mogła zakwalifikować się do programu, musi spełnić poniższe wymagania podstawowe:

1. Edukacja ekologiczna jest obszarem priorytetowym w działaniach placówki.
2. Działania wychowawcze sprzyjają kształtowaniu postaw przyjaznych środowisku i przekazywaniu wartości etycznych.
3. Placówka jest miejscem bezpiecznym i przyjaznym dzieciom/uczniom, rodzicom, pracownikom i środowisku.
4. Społeczność placówki charakteryzuje wysoki poziom wiedzy merytorycznej o środowisku oraz różnorodność i atrakcyjność form działania.
5. Placówka współpracuje ze społecznością lokalną, wymienia swoje doświadczenia z innymi placówkami.
6. Placówka zarządzana jest demokratycznie.

Warto wraz z całą radą pedagogiczną, a w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z uczniami, określić, co w działaniu naszej placówki świadczy o tym, że spełniamy wymagania podstawowe. Dopiero gdy przeprowadzimy analizę naszych działań pod kątem spełniania wymagań podstawowych, możemy zabrać się za planowanie przedsięwzięcia.

**WYBÓR
PRZEDSIĘWZIĘCIA**

W myśl wymagań programu przedsięwzięcie powinno:

- wynikać z rozpoznanych potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności,
- być osadzone w dążeniu placówki do zrównoważonego rozwoju, czyli łączący aspekt przyrodniczy, kulturowy, społeczny i ekonomiczny (gospodarczy),
- być realizowane przez współpracującą ze sobą społeczność placówki (dzieci i młodzież, dyrekcję, nauczycieli, innych pracowników placówki, rodziców) z włączeniem społeczności lokalnej,
- tworzyć spójną całość, wkomponowaną w dotychczasową działalność placówki,

- składać się z działań zgodnych z nazwą i założonymi celami tego przedsięwzięcia,
- dawać wyraźny przyrost w dążeniu placówki do pełnienia roli lokalnego ośrodka.

Okazuje się, że rodzące się w naszej głowie świetne pomysły muszą ulec przeobrażeniu i usystematyzowaniu, w taki sposób, aby spełniały warunki stawiane przedsięwzięciu. I znów potrzebna jest dyskusja nad celami przedsięwzięcia, wynikającymi z naszych potrzeb i potrzeb lokalnego środowiska, nad kryteriami sukcesu, które nas – pomysłodawców i realizatorów – usatysfakcjonują, nad uwzględnieniem w naszym przedsięwzięciu wszystkich aspektów rozwoju zrównoważonego – przyrodniczego, społecznego, kulturowego i ekonomicznego, w końcu nad nazwą przedsięwzięcia, która powinna być krótka, a zarazem oddawać jego sens i charakter. Tak, tak... bez dyskusji, zbierania opinii, bez wstępnej oceny nasze przedsięwzięcie może być niemożliwe do zrealizowania.

**FORMULARZ
ZGŁOSZENIA**

Skoro znamy oczekiwania środowiska, wiemy, po co chcemy realizować przedsięwzięcie, pora na zaplanowanie pracy. Formularz zgłoszenia do programu nam ją usystematyzuje i, co istotne, udokumentuje nasze dotychczasowe działania. Pamiętajmy, że to, co w nim napiszemy, to na początek **jedyna informacja** o naszej placówce i naszym pomysle przedsięwzięcia, która trafia do rąk ekspertów. Jest wizytówką nas samych i naszej placówki. To na jej podstawie Komisja Kwalifikacyjna podejmie decyzję o zakwalifikowaniu szkoły czy przedszkola do udziału w programie. Nie przegapmy więc szansy, żeby pokazać się z jak najlepszej strony. Na pytania w formularzu odpowiadajmy rzeczowo, konkretnie, prostym językiem, nie naginajmy faktów, nie opisujemy zbyt ogólnikowo. Kiedy np. w formularzu mamy przedstawić charakterystykę placówki, opiszmy ją konkretnie, z zaznaczeniem jej walorów ale też mankamentów, trudnych warunków, bo zadaniem ekspertów jest nie tylko ocena tego, co zaplanujecie, ale i w jaki sposób poradzicie sobie z trudnościami, przeszkodami, czy potraficie coś osiągnąć „pomimo”.

Zwracam również uwagę, że decyzję o uczestnictwie w programie należy uzgodnić z całą społecznością placówki. A skoro decyzyja, to i odpowiedzialność za planowanie i realizację przedsięwzięcia. Planowanie – to podstawowy element działań na rzecz jakości. To dzięki dobrze zorganizowanej pracy, podziale zadań, wskazaniu uczestników, terminów realizacji, opracowaniu zasad monitorowania i zastosowaniu (stworzeniu) narzędzi do auto-evaluacji mamy szansę nie tylko śledzić kolejne etapy naszych działań, wprowadzać niezbędne korekty, ale też mieć poczucie, że w dążeniu do realizacji naszego celu niczego nie pominiemy, nic nam się ważnego nie zagubi. Warto potraktować pracę nad planem również jako pole współpracy – to okazja do włączenia do naszych działań ludzi, o których zainteresowaniach i talentach,

niekiedy nawet nie wiemy. Zdarza się, że pani woźna w placówce to praktyk z wieloletnim doświadczeniem w uprawianiu ogrodu, a pan dozorca to „złota rączka” – majsterkowicz, który potrafi wyzarować niespotykany karmnik dla ptaków. Warto też zastanowić się, kto będzie koordynował te nasze działania. Czy to ktoś, kto jest świetnym organizatorem, czy też ekspert w danej dziedzinie? Duża placówka posiada wielki kapitał ludzki. Można w niej stworzyć zespoły zadaniowe, pracę podzielić na wiele osób. Ktoś może zapytać – jak w szkole włączyć nauczycieli różnych przedmiotów do przedsięwzięcia o charakterze ekologicznym? Ucząc zasad budowy zdania, operacji matematycznych, zjawisk fizycznych czy umiejętności technicznych możemy robić to z wykorzystaniem treści ekologicznych, a umiejętności przełożyć na zrobienie makiety czy projektów przedsięwzięcia. Kłopot może mieć małe przedszkole. Przy realizacji przedsięwzięcia potrzeba wielu współpracowników, praca podzielona na niewielką liczbę personelu może powodować duże zwiększenie pracy do wykonania przypadającej na jedną osobę. Tu polecam rozzejrzeć się za jak największą liczbą sojuszników, w tym rodziców – oni również mogą mieć swoje zadania do zrealizowania. Dlatego też decyzja o przystąpieniu do programu podjęta przez wszystkie organy placówki ma tak ogromne znaczenie.

I nareszcie przechodzimy do opisu samego przedsięwzięcia. Sformułowanie celów jest też często „polem minowym”. Przecież chcemy kształtować postawy, uświadamiać, uwrażliwiać. To wszystko, oczywiście, prawda. Ale nie musimy o tym przekonywać ekspertów ZC, za to powinniśmy się skupić na określeniu konkretnych celów, jakie chcemy osiągnąć, podejmując się tego naszego małego przedsięwzięcia. Należy je sformułować tak, aby były możliwe do osiągnięcia przez naszą społeczność, która wybrała sobie to określone przedsięwzięcie. Jednocześnie należy pamiętać o tym, że cele powinny być sformułowane tak, aby osoba z zewnątrz, tylko na podstawie posiadanej przez Was dokumentacji, również mogła stwierdzić, czy osiągnęliście postawione cele i w jakim stopniu. Oznacza to, że cele powinny być mierzalne!

W opisie naszego przedsięwzięcia bardzo ważne jest również uświadomienie sobie i dokonanie klasyfikacji, czy nasze działania uwzględniają cztery aspekty rozwoju zrównoważonego. Niezrozumienie ich sensu, podanie nieprzemyślanych przykładów, czy działanie „na wycucie”, mogą spowodować trudności w udowodnieniu ekspertom, że nasza placówka działała w tych obszarach.

W następnej części naszej pracy musimy już tylko napisać, czego się spodziewamy po naszych działaniach i jakie kryteria sukcesu zastosujemy, żeby to zmierzyć. No właśnie, „zmierzyć”. Tu pojawia się kolejne „pole minowe”. Sami z własnego doświadczenia wiemy, że nie do wszystkiego da się przyłożyć nawet najlepszą miarkę. Ale jak ocenić przyrost tego, co się zrobiło bez kryteriów mierzalnych? To niemożliwe. Najlepiej więc pomyśleć o tym w fazie planowania: jak my to wszystko sprawdzimy? I jeszcze jedno. Nie martwmy się, że to co niemierzalne, nie zostanie dostrzeżone. Dwukrotne wizyty ekspertów (na początku przedsięwzięcia i po jego zakończeniu) są właśnie okazją do uchwycenia „tego czegoś” wyjątkowego, nienamacalnego, ale odczuwalnego!

I na koniec formularza zgłoszenia oczywiście harmonogram, który pozwoli m.in. na stałe monitorowanie zmian, postępów, czy też problemów. Kiedy już mamy wypełniony formularz, przesyłamy go do organizatora programu. Ale uwaga! Stop! Przejrzyjcie Państwo formularz co najmniej **jeszcze raz**. Sprawdźcie, czy dokument zawiera wymagane pieczętki, daty, terminy, czy nie zawiera znanych tylko Wam skrótów i określeń, wymagających dodatkowego wyjaśnienia. Najlepiej dać go do przeczytania komuś z zewnątrz, kto niezbyt dokładnie zna naszą placówkę. Jest wielce prawdopodobne, że rzeczy, których nie będzie rozumiał, nie będą też rozumiane przez eksperta analizującego formularz.

Piszę o tych doświadczeniach, ponieważ „Zielony Certyfikat” to program, który daje szansę zaprezentowania często nikomu nieznanym placówek, podzielenia się swoimi sukcesami, ale też dzięki uczestnictwu w nim daje możliwość poznania innych, ciekawych, wartościowych i mądrych inicjatyw edukacyjnych. Popularyzacja, czy wręcz reklama, tego co wartościowe, nie tylko przynosi chlubę placówce, ale daje również wymierne korzyści. Może być kartą przetargową w zdobywaniu funduszy, czy wręcz decyduje o istnieniu placówki. Konkretnie argumenty, przykłady, a nie odczucia, stają się szansą w negocjacjach czy dyskusji.

KWALIFIKACJA

Kwalifikacja jest momentem, kiedy przygotowany przez Państwa formularz zgłoszenia jest rozpatrywany przez Komisję Certyfikacyjną. Dopiero jej pozytywna opinia jest informacją, że placówka została zakwalifikowana do programu. Dopiero od tego momentu możemy stwierdzić, że uczestniczymy w programie „Zielony Certyfikat”, nasza decyzja o przystąpieniu do programu i wypełnienie formularza zgłoszeniowego to są warunki, które musimy spełnić, aby móc ubiegać się o to uczestnictwo.

WIZYTA WSTĘPNA

Co dalej? Po zakwalifikowaniu się placówki do udziału w programie następuje wizyta wstępna ekspertów, której celem jest sprawdzenie tego wszystkiego, co placówka przedstawiła w formularzu zgłoszenia, czyli dotychczasowych osiągnięć, oraz ustalenie stanu wyjściowego przedsięwzięcia. No cóż, trzeba być przygotowanym na wiele pytań, często dociekliwych, pokazać się od jak najlepszej strony, przekonać właśnie faktami zespół wizytujący. Ta wizyta to dla nas także szansa, aby wyjaśnić wszelkie wątpliwości, podzielić się obawami, poprosić o jakąś wskazówkę. Pamiętajmy, zadaniem ekspertów, poza oceną spełnienia wymagań podstawowych oraz stanu wyjściowego naszego przedsięwzięcia, jest wspieranie naszych działań. Skorzystajmy więc z tego.

A kiedy jest już po wizycie ekspertów otrzymaliśmy decyzję o dalszym udziale w programie, przystąpmy do działania, czyli realizacji przedsięwzięcia, zgodnie z przygotowanym wcześniej harmonogramem. Nie zapominajmy o tym, że eksperci nie są z nami przez cały czas realizacji przedsięwzięcia i sumiennie je dokumentujemy. To czasami niewdzięczny, ale konieczny element realizacji naszego przedsięwzięcia. Pamiętajmy, że dokumenty pozwolą stwierdzić zespołowi wizytującemu, jak przebiegało nasze działanie, jaka zmiana dokonała się w naszej placówce.

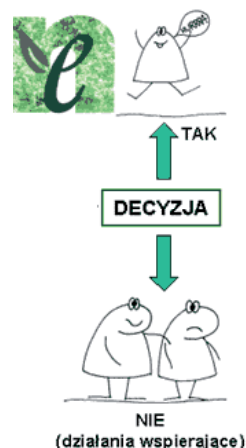
I nareszcie wizyta końcowa – możemy się pochwalić swoimi osiągnięciami! I moja rada. Podczas spotkania z ekspertami ważna jest rzetelna informacja i szczerść.

Na koniec oczekiwanie na decyzję. Nawet wtedy, gdy się nam nie powiedzie, program pokaże nam swoją życzliwą twarz – eksperci, poza trudnym dla nas słowem „nie otrzymał”, wskażą, co trzeba zmienić, gdzie zagubiliśmy się podczas realizacji i planowania, gdzie wpadliśmy w pułapkę lub nastąpiliśmy na „minę”.

Moje spostrzeżenia na temat ubiegania się o Zielony Certyfikat miały Państwu przybliżyć nie tylko program, ale też pokazać, co jest w nim ważnego, na co zwrócić szczególną uwagę, gdzie tkwi ten „diabełek” (oczywiście w szczegółach). Mam nadzieję,

że pozwoli to na ocenę, czy ten program jest właśnie dla Was, czy chcecie z nim wejść na niełatwą drogę do jakości. Wszystkie bowiem poczynione przez Was kroki, podejmowane zadania są właśnie drogą, na którą chcecie wejść świadomie.

Co jest na niej niezbędne? Po doświadczeniach mojej placówki wiem, że nabrało sensu to, czego dowiadujemy się na szkoleniach „z jakości”. Bardzo pomogła refleksja, ocena tego, czym dysponujemy, w czym jesteśmy mocni, czego nam brak, jak możemy to osiągnąć i co jest nam do tego potrzebne. Przekonaliśmy się, jak ważna jest szczerść wobec siebie samych, współpracowników, jak potrzebne było zaufanie, że wszystkie działania służą nam wszystkim, bo od tego zależy jakość naszej placówki, a tym samym jakość naszego życia, nie tylko zawodowego. Kiedy podejmiecie Państwo trud ubiegania się o Zielony Certyfikat, sami być może będziecie mieli okazję zobaczyć siebie i innych w innym świetle, sprawdzić się w działaniu, uwierzyć w siebie i własne możliwości – to właśnie będzie Państwa droga ku jakości. ■

**Autorka jest dyrektorem
Przedszkola nr 40 w Warszawie
– zdobywcy Zielonego Certyfikatu.**

Placówki z woj. mazowieckiego, które zdobyły Zielony Certyfikat:

Przedszkole nr 40 w Warszawie – II st.
Szkola Podstawowa nr 61 w Warszawie – II st.
Przedszkole nr 66 w Warszawie – II st.
Zespół Szkół Publicznych w Kaliszkach – II st.
Przedszkole nr 4 „Pod Zielonym Listkiem” w Płońsku
Przedszkole nr 346 w Warszawie
Przedszkole nr 318 w Warszawie
Gimnazjum nr 4 w Warszawie
Szkola Podstawowa w Jadwisinie
Gimnazjum nr 15 w Warszawie
Szkola Postawowa nr 4 w Warszawie (Ursus)
Miejskie Przedszkole nr 1 w Legionowie
Zespół Szkół Technicznych w Radomiu

Ubiegają się:

Przedszkole nr 400 w Warszawie (Ursynów)
Przedszkole nr 191 w Warszawie (Mokotów)
Przedszkole nr 124 w Warszawie (Wola)
Szkola Podstawowa z Oddziałem Integracyjnymi nr 14 w Warszawie (Ursus)
Szkola Podstawowa nr 314 w Warszawie (Białołęka)
Szkola Podstawowa nr 307 w Warszawie (Mokotów)

Honorata Waszkiewicz – autorka i koordynatorka główna programu Zielony Certyfikat